

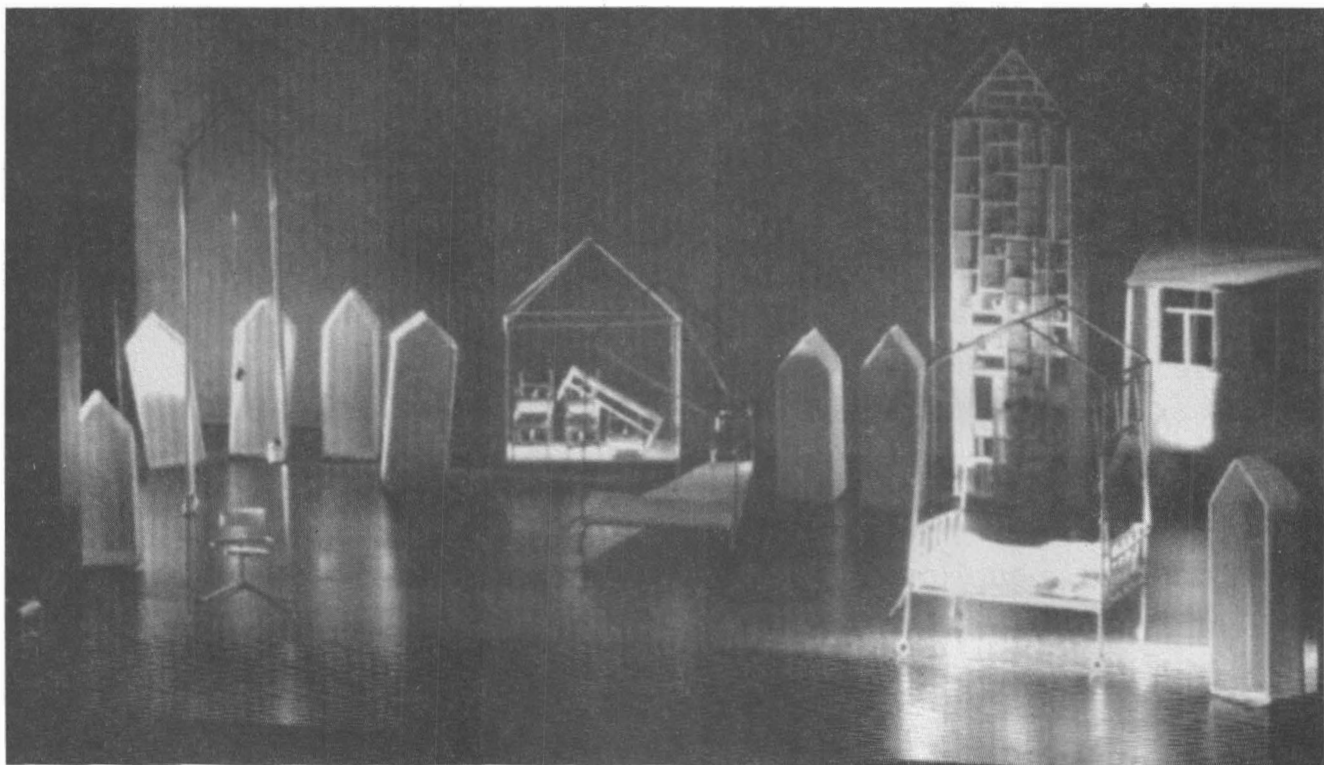
Ion CAZABAN

PQ '99 sau cvadrienala unui sfârșit de secol

Cum se întâmplă de câteva decenii, încă o vară pragheză a fost marcată de evenimentul marii Expoziții internaționale de artă scenografică și arhitectură teatrală, care a reunit la a noua sa ediție o participare considerabilă: 45 de țări. Ca de obicei, organizarea efectivă a intrat în

atribuțiile foarte activului Institut de Teatru din Praga. Noul comisar al expoziției, apreciatul scenograf ceh Jaroslav Malina, a avut alături o echipă de colaboratori mai tineri sau mai vârstnici, reușind să depășească multiplele dificultăți ale unei întreprinderi de asemenea anvergură. În vechea

clădire „art nouveau” din parcul de la Holesovice, s-a păstrat organizarea sălilor pe țări, în ordine alfabetică, fiecare expunând selectiv și inventiv reușite scenografice din ultimele stagioni, proiecte de arhitectură teatrală (anul acesta distincțiile revenind celor din Brazilia, Polonia, Rusia, Ungaria și Slovacia) sau lucrări reprezentative pentru școlile de specialitate (impunându-se Marea Britanie, Olanda, Israel, Letonia, Coreea de Sud). Ca totdeauna, la „Vystaviste”, cvadrienala s-a dorit să fie un loc

În imagini: machete scenografice pentru „WOYZECK” de Büchner realizate de studenți de la Academie voor Beeldende Kunsten, Maastricht

de întâlnire și reîntâlnire, să favorizeze schimburile de opinii între specialiștii veniți de pe toate meridianele, programând reuniunile executivului și reprezentanților secțiilor OISTAT sau ale cercetătorilor atrași de studiul istoriei și estetica scenografiei (pentru care s-a pregătit colocviul „Spațiul teatral în perioada postmodernă”). Nici de astă dată n-au fost omise vizitele prin câteva teatre pragheze, interesante scenotehnic și arhitectural (lansarea cărții lui J. Hilmera, *Arhitectura teatrală cehă*, a fost

o completare utilă). Workshop-uri au avut loc aproape zilnic, pe durata celor trei săptămâni. Seara, trupe din Franța, Cehia, Polonia dădeau spectacole incitante, în spații neconvenționale. Nici o formă teatrală, cu consecințele și experiențele ei scenografice, n-a fost uitată de organizatori. După cum nici noi nu vom uita acea evocare în fotografii alb-negru a regizorilor A. Radok și Jan Grossman, a pleiadei artistice din anii '50-'60 – evocare de formidabilă rezonanță emoțională.

PQ '99 a fost gândită ca un prilej de reflecție asupra tendințelor și opțiunilor scenografice frecvente la sfârșitul acestui secol, dar și ca un firesc memento pentru cei care au influențat hotărâtor evoluția teatrului modern și postmodern. O secțiune omagială și-a propus să evidențieze contribuția unor scenografii precursore. Aici, Anglia a prezentat spațializările cu elemente simbolice, deseori hipertrofiate, ale lui Ralph Koltai; Germania, pe Achim Freyer, autoritate în scenografia spectacolelor de

operă și teatru-dans; Rusia, pe inepuizabilul și mereu surprinzătorul D. Borovksi; Coreea, pe fascinantul Lee Byung-Boc; Estonia, pe tânărul Vladimir Anson, cu juxtapunerile și contextualizările sale; Cehia ne-a reamintit decorurile făcute de un mare creator, Bedrich Feurstein, pentru *Edward II* de Marlowe în 1922... Pentru noi, absența scenografiilor români cu o valoroasă și îndelungată activitate va rămâne fără o justificare serioasă.

În schimb, participarea noastră a fost numeroasă la secțiunea naționalităților. Pavilionul – mai ambițios decât la *PQ '95* – se înfățișa, acum, ca o casă cu două intrări (nici o aluzie la piesa lui Calderon!), o casă destul de strâmtă pentru mulțimea lucrărilor (schite, machete, obiecte, costume), semnate de Doina și Puiu Antemir, Dragoș Buhagiar și Irina Solomon, Liliana și Ștefania Cenean, Ștefan Caragiu, Constantin Ciubotaru, Vittorio Holtier, Doina Levintza, Lia Manțoc, Mihai Mădescu, Maria Miu, Viorica Petrovici, Carmen și Gheorghe Rosovsky. Dar lista participanților români este mai lungă dacă adăugăm costumele de o deosebită expresivitate

pentru *Katia Kabanova* de Janacek, semnate Marie-Jeanne Lecca, sau căutările cromatice ale lui Nic Ularu descoperite în pavilioanele Angliei și Statelor Unite.

Pentru juriu – din care făcea parte și George Banu – elocvența selecției, ideea determinantă, existența unui punct de vedere asupra scenografiei, implicit a unei opțiuni teatrale, au fost decisive. În ansamblul complicat, chiar stufos, al expoziției, era necesar ca fiecare selecție să prefere claritatea și unitatea intențiilor, concizia și pregnanța expresiei plastice, permițând receptarea lor imediată. Am remarcat o stilistică vizuală marcată deliberat de expresionism, suprarealism, constructivism, pop art, artă naivă, sau dependentă de imaginarul folcloric (Rusia, Slovenia), de un binecunoscut specific național (în cazul Chinei, Coreii, Japoniei). Ne-au arătat-o, printre altele, atât scenografia aceleiași piese, *Tragedia omului* de J. Madach, în montări din timpuri și teatre deosebite, cât și viziunile propuse de studenții olandezi pentru *Woyzeck* de G. Büchner. Contează, până la urmă, exprimarea

unui concept teatral, „Nu strică – dimpotrivă!” adoptarea unei maniere ludice de expunere, dezvoltarea inteligent-amuzantă a iluziilor și convențiilor teatrale (Noua Zeelandă), fără a exclude rigoarea profesională.

Premiul principal „Triga de aur” a revenit Cehiei: pavilionul său contura un itinerar captivant printr-o suită de spectacole și modalități scenice, dar și prin diferitele faze de elaborare. Așa cum era realizat, prin construcția și exponatele sale, sugera imaginație barocă și concepție ludică modernă, simplitate emoționantă și tehnică sofisticată, elaborare lucidă și fantezie șocantă, proprii teatrului de azi.

Fără să aducă revelații de ultimă oră, cvadrienala acestui sfârșit de secol a reușit să precizeze orizontul cultural și nivelurile de gust ale scenografiei actuale, cu tendințele sale dominante, continuând inițiativele precursorilor, indicând preocupări durabile.

Dincolo de concluziile de ordin istoric și stilistic asupra prezentului și trecutului artei teatrale, expoziția pragheză a dat satisfacția întâlnirii cu talenți tineri, scenografi ai viitorului secol. Și ai viitoarelor cvadriennale.